

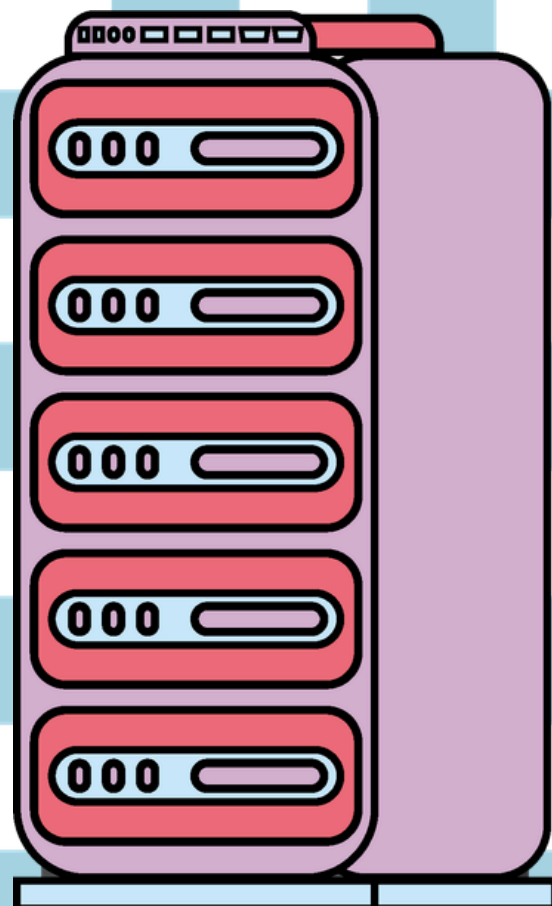
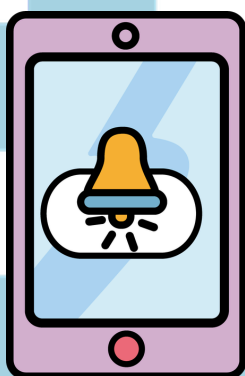
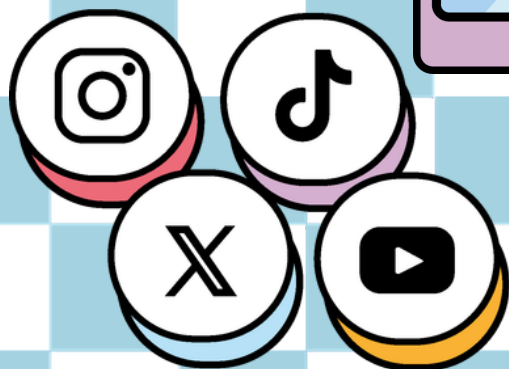
DBH3-4

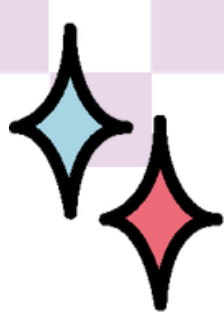
apika
steam laborategia

Ingurune digitalaren ezagutza

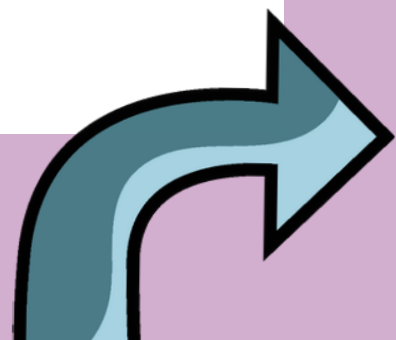
Irakasleentzako gida

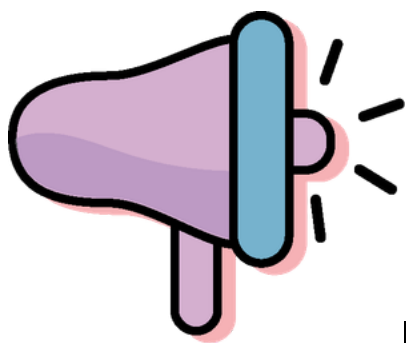

Aurkibidea:

Helburu orokorrak	3
Saioak eta iraupena	4
Edukiak	5
Hezitzailearentzako gomendioak	6
Ikasleekin saio bakoitzean erabiltzeko baliabideak	7
1.saioa: Interneten bizi gara	8
2.saioa: Arrakala digitala XXI. mendean	20
3.saioa: Digitalak jabeak ditu?	30

Helburu orokorrak

Gida honen helburua

- Ingurune digitala osatzen duten elementuak ezagutzea.
- Teknologia jabedun eta libreen ezaugarriak konparatzea.
- Teknologiaren ingurumen inpaktuari buruzko lehen hurbilketa egitea.
- Ikasleek egiten duten teknologiaren erabilerari buruzko hausnarketa sustatzea.
- Sare sozial digitalen logika algoritmikoa eta ondorioak antzematea.
- Aztarna digitalaren eraikuntza prozesuaren inguruko hausnarketa egin.
- Harreman digital onuragarri eta ez onuragarrien testuinguruan murgiltzea.

Ikasmaterial hau **Iametza Interaktiboa S.L.**-k sortu du, **Make Irigoien** aholkulari pedagogikoaren laguntzarekin.

Ikasmaterial hau Eusko Jaurlaritzako Hezkuntza sailak diruz lagundu du. Material honek aipatutako sailaren onespena du (data).

Saioak eta iraupena

55 minutuko 3 saio:

1.SAIOA

Interneten bizi gara

Jarduerak:

1. Zer da Internet? (Denbora: __15 minutu__)
2. Internet erabiltzeko modua aldatzen ari da (Denbora: __15 minutu__)
3. Nola izan arduratsu Internet kakaztuan? (Denbora: __15 minutu__)
4. Zer ikasi dugu? (Denbora: __10 minutu__)

2.SAIOA

Arrakala digitala XXI. mendean

Jarduerak:

1. Sareak denok berdina egiten gaitu? (Denbora: __15 minutu__)
2. Arrakala digitala motak (Denbora: __15 minutu__)
3. Murritzeko aukerak (Denbora: __15 minutu__)
4. Zer ikasi dugu? (Denbora: __10 minutu__)

3.SAIOA

Digitalak jabeak ditu?

Jarduerak:

1. Zer dira Big Tech-ak? (Denbora: __10 minutu__)
2. Gure datuak, erraldi teknologikoen aberastasuna (Denbora: __10 minutu__)
3. Erabiltzaileek eskubide digitalak ditugu? (Denbora: __10 minutu__)
4. Sarearen neutraltasuna da bidea (Denbora: __15 minutu__)
5. Zer ikasi dugu? (Denbora: __10 minutu__)

Edukiak:

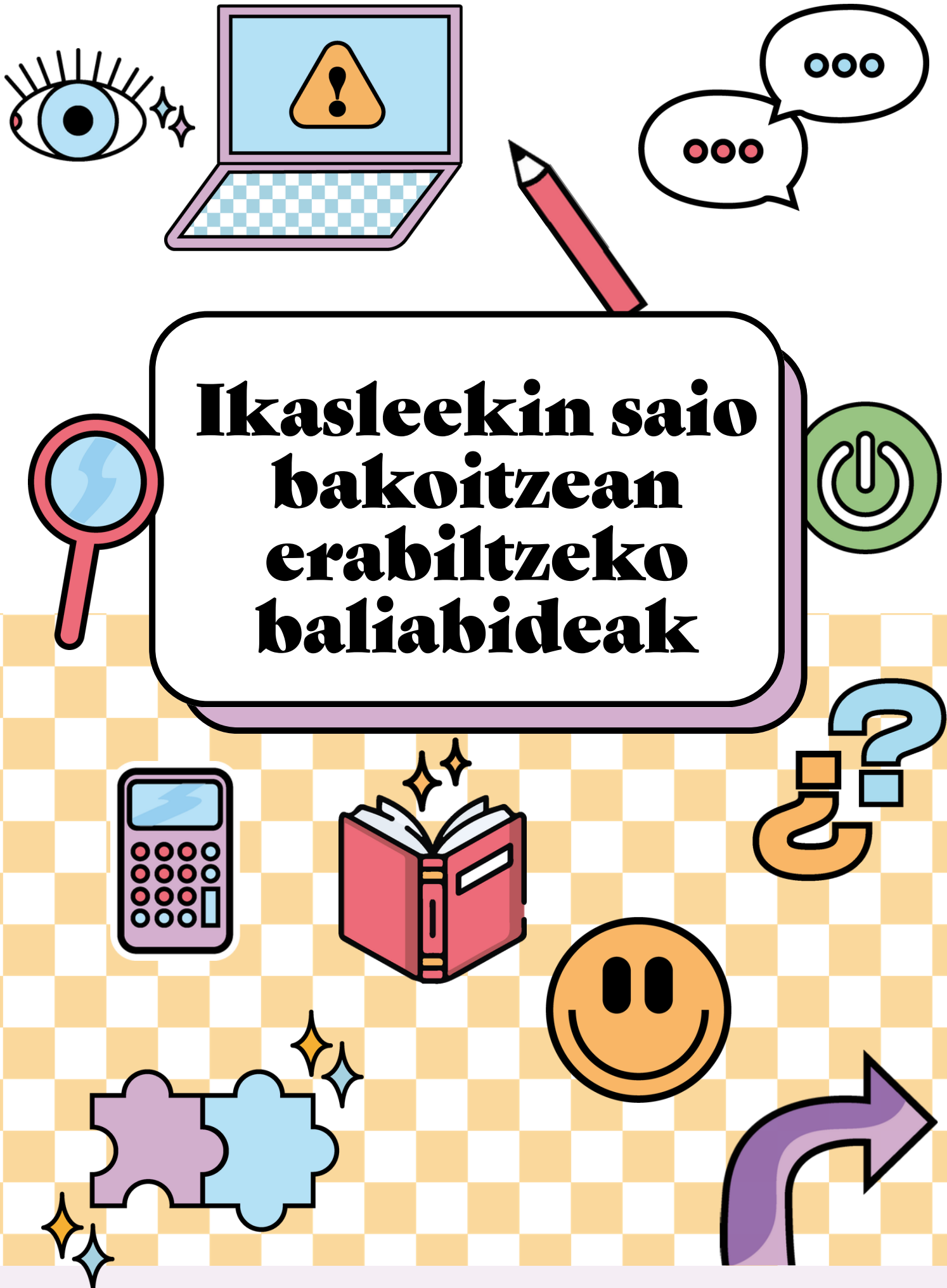
- Ingurune digitala
- Internet
- Sare sozialak
- Internet 2.0
- Kakaztea
- Kontzientzia digitala
- Alternatiba burujabeak
- Hodeia
- Arrakala digitala
- Arrakala digital motak
- Arrakala digitala murrizteko irtenbideak
- Big Tech
- Boterea
- Datuak
- Erabiltzaileen eskubide digitalak
- GDPR legea
- Sarearen neutraltasuna

Hezitzailearentzako gomendioak

Bloke honetan proposatzen diren jardueren denboralizazioa egokitu daiteke ikasleen ezaugarrien edo interesen arabera. Finean, ikasleak ingurune digitalarekiko duen begirada zabaltzea bilatzen da: Interneten funtzionamenduaz eta bilakaeraz jabetzea, bizi duten arrakala digitalaren errealitateaz kontzientzia hartzea, eta atzean dauden enpresa handien eta interes ekonomikoen logikaz ohartzea.

Bereziki garrantzitsua izango da ikasleek antzematea ingurune digitala ez dela neutrala: bere atzean interes ekonomiko eta botere-harremanak daudela, horiek arrakala eta desoreka digitalak sortu edo areagotu ditzaketela, eta erabiltzaile zein herritar gisa badugula gure eskubide digitalak ezagutu, sarearen neutraltasuna defendatu eta ingurune digital anitzago eta bidezkoago baten alde urratsak egiteko aukera.

Interneten bizi gara

Helburuak:

- Ingurune digitalaren erabilerari buruz hausnartzea.
- Egungo Interneten funtzionamenduari buruz jakitun egitea.
- Sare sozial eta plataformetan partekatzen diren datuen balioaz jabetzea.
- Teknologia jabetun eta libreen arteko ezberdintasuna ulertzea.
- Kakazte kontzeptua ulertzea eta kontzientzia digitala piztea.

Edukiak:

- Ingurune digitala
- Internet
- Sare sozialak
- Internet 2.0
- Kakaztea
- Kontzientzia digitala
- Alternatiba burujabeak
- Hodeia

Jarduerak

1. Zer da Internet? (Denbora: __15 minutu__)
2. Internet erabiltzeko modua aldatzen ari da (Denbora: __15 minutu__)
3. Nola izan arduratsu Internet kakaztuan? (Denbora: __15 minutu__)
4. Zer ikasi dugu? (Denbora: __10 minutu__)

Hezitzailearentzako gomendioak:

Saio honetan bideoak ikusteko baliabideak beharko dira. Meme bat sortzeko ariketa bat proposatzen da, beraz, ikasleak gailu teknologikoa beharko du. Banaka eta taldeka egiteko ariketak planteatzen dira.

Interneten bizi gara

Argudiaketa curricularra

0. Sarrera atalean dago argudiaketa curricularren inguruko informazio guztia.

Jakintzagaia	Oinarrizko jakintzak (iradokizunak)	Konpetentzia espezifikoa	Ebaluazio-irizpideak eta loturak KD deskriptoreekin				
			KD 1	KD 2	KD 3	KD 4	KD 5
EUSKARA ETA LITERATURA	(3. Mailan eta 4. Mailan) Gaiaren eta tesiaren formulazioa. Ahozko eta idatzizko testuen eta testu multimodalen forma eta edukia aztertze eta baloratzeko jarraibideak.	2			2.1		
		3		3.1 3.2			
		4	4.1				
		5		5.1			
		6	6.1	6.2		6.3	
MATEMATIKA	(3. Mailan) Autorregulazio emozionala: nahimenezko trebetasunak eta hobetzeko gaitasuna. (4. Mailan) Jarrera kritikoa eta konpromiso aktiboa estereotipoen, diskriminazioen eta indarkeriaren aurrean.	2		2.2			
		3	3.3				2.1
		6					6.1
HEZIKETA FISIKO	Sareko segurtasuna: arriskuak, mehatxuak eta erasoak. Ongizate digitala.	1				1.2	

Interneten bizi gara

Argudiaketa curricularra

0. Sarrera atalean dago argudiaketa curricularraren inguruko informazio guztia.

Jakintzagaia	Oinarrizko jakintzak (iradokizunak)	Konpetentzia espezifikak	Ebaluazio-irizpideak eta loturak KD deskriptoreekin					
			KD 1		KD 2	KD 3	KD 4	KD 5
TEKNOLOGIA ETA DIGITALIZAZIOA	Teknologia berriak, ekonomia eta etika. Garapen teknologikoa eta gizarte-ongizateai	7					7.2	
PENTSAMENDU AUTONOMOAREN ETA KRITIKOAREN GARAPENA	Identitate pertsonala eta kolektiboa. Teknologia berriak eta sare sozialak.	1					1.2	
GARAPEN PERTSONALARI ETA SOZIALARI APLIKATUTAKO FILOSOFIA	Problematika garaikideak: garapen teknologikoa	6					6.1	

1_Zer da Internet?

(Denbora: 15 minutu)

1. Ikusi "Zer da Internet?"

bideoa eta erantzun banaka ondorengo galderak:

- Definitu zure hitzetan Internet zer den.
- Nola funtzionatzen du?
- Zertarako erabiltzen duzu zuk Internet?

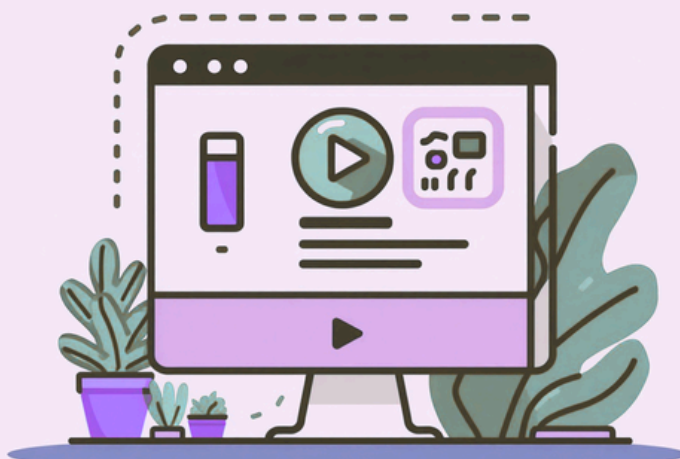

2. Partekatu erantzuna ondoko ikaskidearekin. Erabilera berdina ematen diozue?

1_Zer da Internet?

(Denbora: 15 minutu)

3. Erantzun eta eztabaidatu gelan ondoko galderen inguruan:
- a. Oti 10era, zenbateko presentzia du Internetek zure egunerokoan?
 - b. Zertarako erabiltzen duzu gehien (eskolako lanak, jolasak, sare sozialak, musika, komunikatzeko...)?
 - c. Zer motatako edukia kontsumitzen duzu gehien (musika, dokumentuak, irudiak, bideoak...)?
 - d. Egunean zenbat ordu ematen dituzu Interneten?
 - e. Gustura eta seguru sentitzen zara Interneten?
 - f. Edukia kontsumitzeaz gain, sortu edo igotzen duzu Internetera?
 - g. Non gordetzen da eduki hori? nork kontrolatzen du?

2_Internet erabiltzeko modua aldatzen ari da

(Denbora: 15 minutu)

Ba al zenekien?...

1. Irakurri ondoko testua eta azpimarratu esanguratsuena.

Internet bere hastapenetan —batez ere sare akademiko eta militar gisa garatu zenean (ARPANET izenarekin)— printzipio ireki, deszentralizatu eta libre batean oinarritu zen. Erabiltzaileen arteko komunikazioa eta informazio trukaketa askea ziren helburu nagusiak.

Hala ere, 1990eko hamarkadatik aurrera, Interneten komertzializazioarekin eta multinazional handien (Google, Meta, Apple, Microsoft, Amazon eta abar) gorakadarekin, eredu hori erabat aldatu da. Hona hemen aldaketa nagusiak:

- **Datuen merkaturatzea eta pribatutasun galera:** Multinazional askok "doako" zerbitzuak eskaintzen dituzte (sare sozialak, bilatzaileak...), baina trukean erabiltzaileen datu pertsonalak biltzen dituzte. Datu horiek profil komertzialak sortzeko eta publizitate pertsonalizatua saltzeko erabiltzen dira.
- **Monopolioak eta kontrol zentralizatua:** Sare irekia izatetik, zerbitzu gutxi batzuen esku geratu den azpiegitura izatera pasa da. Enpresa handiek azpiegitura fisikoaren (kableak, zerbitzariak) eta zerbitzu digitalen zati handi bat kontrolatzen dute.
- **Neutraltasunaren galera:** Sarearen neutraltasuna (Network Neutrality) kolokan egon da azken urteotan. Printzipio honen arabera, trafiko guztia berdin tratatu behar da, baina korporazio handiek Interneteko hornitzaileekin akordioak egin ditzakete beren zerbitzuek lehentasuna izan dezaten.
- **Copyright-aren eta jabetza intelektualaren gogortzea:** Jatorrizko filosofiak informazioa partekatzea sustatzen zuen arren, egungo legeek eta plataformek edukien kontrol zorrotza ezartzen dute, askotan egile-eskubideak enpresen mesedetan babestuz eta kultura-sorkuntza askea mugatuz.[1]

[1] Iturria: <https://etzi.pm/teknopolitika-baterako-perspektiba-eta-ideiak/> ; <https://eu.wikipedia.org/wiki/GAFAM> ; <https://eu.wikipedia.org/wiki/Internet>

2_ Internet erabiltzeko modua aldatzen ari da

(Denbora: 15 minutu)

2. Guk erabiltzen dugun Interneten egoera hau islatzen ote da? Irakurri ondoko egoera. Identifikatua sentitzen zara?

“Gazteek, batz bestea, egunean 112 minutu ematen dituzte TikTok sare sozialean. (...) gazteek ez dute aplikazio hau bideoak ikusteko bakarrik erabiltzen. (...) gazteen ia bi herenek TikTok erabiltzen dute informazioa bilatzeko eta dagoeneko asko dira aplikazio hau Googleren aurretik erabiltzen dutenak.”

“Euskadiko 15 eta 29 urte bitarteko ia gazte guztiek erabiltzen dute egunero sare sozialen bat (% 98,2).” [1]

[1] Iturria: <https://www.gazteberri.eus/tiktok-gazteek-internet-erabiltzeko-duten-modua-aldatzen-ari-da/>

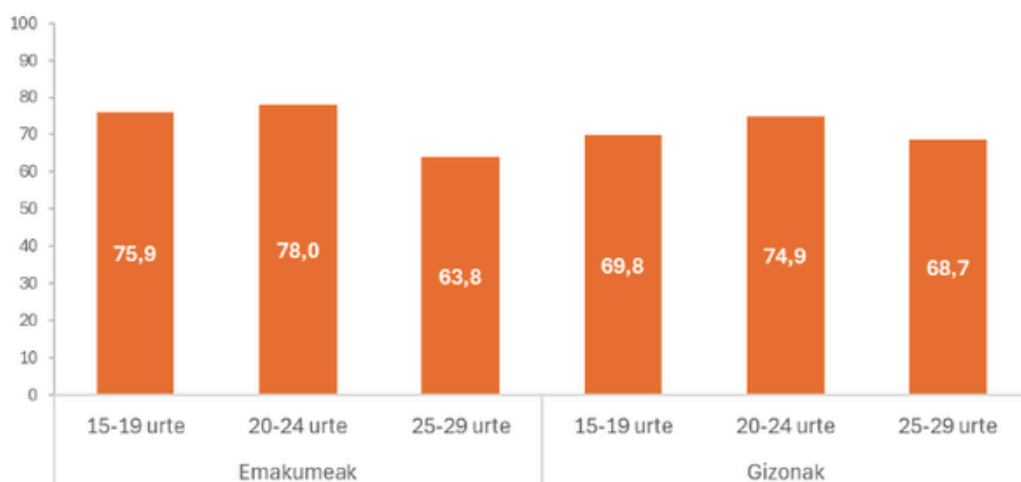
2_ Internet erabiltzeko modua aldatzen ari da

(Denbora: 15 minutu)

3. Aztertu ondoko grafiko hau eta erantzun galderak:

- Zer diote datuek emakumeen eta gizonen erabilerari dagokionez?
- Eta adinaren arabera?

2025ean egunero hiru sare sozial edo gehiago erabiltzen dituzten Euskadiko emakume eta gizon gazteen ehunekoa, adin-taldearen arabera (%)

2_Internet erabiltzeko modua aldatzen ari da

(Denbora: 15 minutu)

4. Zein erabilera egiten duzu zuk? Jarri talde txikietan eta osatu ondorengo taula.

Tresna / sare soziala	Informazioa bilatzeko	Ikasteko	Lagunekin hitz egiteko	Entretentzeko	Edukiak sortzeko
TIKTOK					
INSTAGRAM					
YOUTUBE					
WHATSAPP					
GOOGLE					
ADIMEN ARTIFIZIAL SORTZAILEAK (ADIB. CHATGPT)					
BESTE BAT					

- Zein da gehien erabiltzen duzuen tresna? Partekatu emaitzak talde handian.
- Denok bat egiten duzue?
- Plataforma horrek jabea al du?
- Jabe hori (baldin badu) multinazional handi bat dela uste duzu?

3_Nola izan arduratsu Internet kakaztuan?

(Denbora: 15 minutu)

1. Jakina da Interneten erabiltzen ditugun plataformak (sare sozialak, telesailak ikusteko plataformak, informazio bilatzaileak...) interes ekonomikoak dituzten jabeak dituztela. Gu, erabiltzaile bezala, haien edukiaren menpe gaude erabiltzen ditugun bakoitzean eta geroz eta ohikoagoa da eduki "kakaztua" topatzea sarean. Ikusi "Kakaztea: zergatik dira plataformak gero eta kaskarragoak?" bideoa (03:58ra arte).

- a. Azaldu zure hitzetan "kakazte" kontzeptua.
- b. Zergatik gertatzen da?

2. Zure egunerokoan nabaritu al duzu gertaera hau? jarri binaka eta pentsatu "kakazte" kontzeptuarekin erlazionatuta jasan duzuen egoera bat. Osatu kakazte egoera adierazten duen meme bat. Horretarako, Memeka tresna erabili dezakezu.

a. Adibide batzuk:

- Netflixen harpidetza bakarra eta katalogo handia zegoen arren, orain iragarkiak sartu dira eta harpidetza garestitu.
- Instagram sorreran, lagunaren arteko argazkiak ikusteko tresna zen, orain publizitatea, influencerrak eta gomendatutako edukiak dira nagusi.

3_Nola izan arduratsu Internet kakaztuan?

(Denbora: 15 minutu)

3. Zer egin dezakegu guk egoera horren aurrean?

Ikusi “Kakaztea: zergatik dira plataformak gero eta kaskarragoak?” bideoa (03:58tik amaierara arte).

- Bideoan aipatzen den bezala, kakazteak arazo bat baino gehiago dakartza erabiltzaileentzat. Kontsumitu nahi den edukiaren kontrol falta, kultura digitala pobretzea, azpiegitura digitalaren pribatizazioa, etab. Horren aurrean, alternatiba digital burujabeak dira gakoa, baita kontzientzia piztu eta plataformen funtzionamendua ulertzea ere.
- Sortu esaldi bateko manifestua honako ideia hauek kontuan izanda:
 - kontzientzia digitala
 - plataformen funtzionamendua ulertzea
 - zergatik okertzen diren tresnak denborarekin (kakaztea)
 - erabiltzaileek dituzten aukerak
 - alternatibak egon daitezkeela

“Kontuan izanda _____, eta ulertuz _____, uste dut _____; horregatik, erabiltzaileok _____ egin dezakegu / aukeratu dezakegu.”

4. Partekatu taldean manifestuak.

4_Zer ikasi dugu?

(Denbora: 10 minutu)

Jarri talde txikietan eta taldekide bakoitzak ahozko azalpen labur bat egin gainerako taldekideei gaur landutako kontzeptu bati buruz:

- 1.Internet
- 2.Hodeia
- 3.Sare sozialak
- 4.Interneten pribatizazioa
- 5.Kakaztea
- 6.Edukien uniformetasuna
- 7.Kontzientzia digitala
- 8....

Portfoliora gehitzeko

- **Manifestua.**
- **Memea.**
- **Ahozko azalpeneko kontzepturik harrigarriena eta zergatia audio labur batean (gehienez minutu bat).**

Arrakala digitala XXI. mendean

Helburuak:

- Arrakala digitala zer den ulertzea.
- Arrakala digitalaren garrantziaz kontzientziaztea.
- Egungo egoeraz kontzientzia hartzea.
- Arrakala digitala murrizteko bideak ulertzea.

Edukiak:

- Arrakala digitala
- Arrakala digital motak
- Arrakala digitala murrizteko irtenbideak

Jarduerak

- 1.Sareak denok berdinak egiten gaitu? (Denbora: __15 minutu__)
- 2.Arrakala digital motak (Denbora: __15 minutu__)
- 3.Murrizteko aukerak (Denbora: __15 minutu__)
- 4.Zer ikasi dugu? (Denbora: __10 minutu__)

Hezitzailearentzako gomendioak:

Saio honetan bideoak ikusteko baliabideak beharko dira. Asmazank! Tresnaren bidez egiteko ariketa bat proposatzen da, beraz, ikasleek gailu teknologikoa beharko dute. Banaka eta taldeka egiteko ariketak planteatzen dira.

Arrakala digitala XXI. mendean

Argudiaketa curricularra

0. Sarrera atalean dago argudiaketa curricularraren inguruko informazio guztia.

Jakintzagaia	Oinarrizko jakintzak (iradokizunak)	Konpetentzia espezifikoak	Ebaluazio-irizpideak eta loturak KD deskriptoreekin				
			KD 1	KD 2	KD 3	KD 4	KD 5
EUSKARA ETA LITERATURA	(3. mailan eta 4. mailan) Ahozotasun formalaren diskurtso- eta hizkuntza-ezaugarriak. Ahozko deliberazio argudiatua.	2			2.1		
		3		3.1 3.2			
		6	6.1			6.3	
MATEMATIKA	(3. mailan) Populazio bat definitzen duten ezaugarriak ezagutzea eta ondorio oinarrituak lortzea ahalbidetzen duten galdera egokiak. (4. mailan) Bi aldagai inplikatzeko dituen eguneroko bizitzako egoera bateko datuen bilketa eta antolaketa.*	3	3.3				
TEKNOLOGIA ETA DIGITALIZAZIOA	Jarrera inklusiboak eta ikasgelan eta gizarteetan dagoen aniztasunaren onarpenera.	7				7.2	

Arrakala digitala XXI. mendean

Argudiaketa curricularra

0. Sarrera atalean dago argudiaketa curricularraren inguruko informazio guztia.

Jakintzagaia	Oinarrizko jakintzak (iradokizunak)	Konpetentzia espezifikoak	Ebaluazio-irizpideak eta loturak KD deskriptoreekin				
			KD 1	KD 2	KD 3	KD 4	KD 5
PENTSAMENDU AUTONOMOAREN ETA KRITIKOAREN GARAPENA	Identitate pertsonala eta kolektiboa. Identitateak eta diskriminazioa.	1				1.2	
		3			3.2		
GARAPEN PERTSONALARI ETA SOZIALARI APLIKATUTAKO FILOSOFIA	Problematika garaikideak: garapen teknologikoa. Identitate pertsonala eta kolektiboa: horren eraikuntza eta bilakaera eragina duten faktoreak. Identitateak eta diskriminazioa.	1					1.1
		6				6.1	

1_Sareak denok berdinak egiten gaitu?

(Denbora: 15 minutu)

Egun, nork ez du Interneteko konexioa duen gailu teknologiko bat, ezta? Smartphone, tableta, ordenagailua... Badirudi, denok aukera berdinak ditugula eta Internetek informazioa edonoren eskuragai jartzen duela. Badago, ordea, hainbat arrazoiengatik, Interneteko konexio edo sarbiderik ez duenik eta honek, arrakala digitala eta aukera desoreka dakartza.

1. Ikusi “Arrakala digitalak: nor uzten dugu joko kanpo?” bideoa (1:09 minutura arte). Erantzun ondorengo galdera hauek eta hausnartu bakarka:

- a. Zure ustez, pertsona guztiek interneterako sarbide aukera bera dute?
- b. Zer desberdintasun egon daitezke pertsonen artean? (adibidez: gailuak, abiadura, dirua, kokapen geografikoa...).
- c. Zuk etxean edo zure inguruan, inork zailtasunak izan ditu Internet edo gailuak erabiltzeko?
- d. Zure ustez, Internet “doakoa” izateak esan nahi du guztiek erabiltzeko aukera bera dutela?
- e. Zer gertatzen da Interneta ondo erabiltzen ez dakien norbaitekin gaur egungo munduan?

2. Partekatu erantzunak ondoko ikaskidearekin eta bilatu komunean duzuen ideia bat eta desadostasun bat (egotekotan).

1_ Sareak denok berdinak egiten gaitu?

(Denbora: 15 minutu)

3. Bikoteka ateratako ideiak partekatu gela osoarekin eta eztabaidatu denen artean:

- a. "Internerako sarbidea eskubide bat izan beharko litzateke guztiontzat?"
- b. "Denok ditugu aukera berdinak Interneten."

2_Arrakala digital motak

(Denbora: 15 minutu)

1.Arrakala digital mota asko daude. Ikusi “Arrakala digitalak: nor uzten dugu jokoan kanpo?” bideoa (1:09tik aurrera). Bete ondoko taula hau:

Arrakala digital mota	Zer da? (azalpen laburra)	Nor da biktima?	Ondorio nagusiak	Egunerokoan ikusten duzu? Adibide erreal bat idatzi
ARRAKALA SOZIOEKONOMIKOA				
GAITASUN ANIZTASUNEKIKO ARRAKALA (KAPAZITISMOA)				
ADIN ARRAKALA				
HIZKUNTZAREN ARRAKALA				
GENERO ARRAKALA				
ARRAZISMOA				

2. Partekatu taulako erantzunak ondoko ikaskidearekin. Egunerokotasunean arrakala digital kasuak ikusten dituzue?

3_Murritzeko aukerak

(Denbora: 15 minutu)

“Munduko biztanleriaren % 37k – 2.900 milioi pertsona inguruk – ez du inoiz Internet erabili[1].”

[1] Iturria: Santander Open Academy

Ikusi dugu, beraz, arrakala digitala egon badagoela, baina ba al dago murrizteko modurik?

1. Ikusi arretaz hurrengo orriko infografia[2] eta azpimarratu ideia nagusiak.

[2] Iturria: UNIR

3_Murritzeko aukerak

(Denbora: 15 minutu)

1 Azpiegitura digitala inbertsioa

Internet eta teknologia-sare onak izatea ezinbestekoa da gaitasun digitalak garatzeko. Eremu askotan ez dago internetik edo oso mugatua da. Sareak zabaltzeak aukera gehiago ematen ditu lanerako eta telelanerako, eta NBEren Garapen Jasangarrien Helburuen parte da.

2 Hezkuntza digitala

Pertsona guztiek trebetasun digitalak ikastea funtsezkoa da arrakala murrizteko. Horretarako, prestakuntza programak egin daitezke, batez ere baliabide gutxi dituztenentzat edo adinekoentzat.

3 Teknologia eskuragarria egitea

Teknologia eta interneterako sarbidea errazteko ekimenak behar dira: wifi publikoak, doako internet edo konexio azkarragoak, besteak beste.

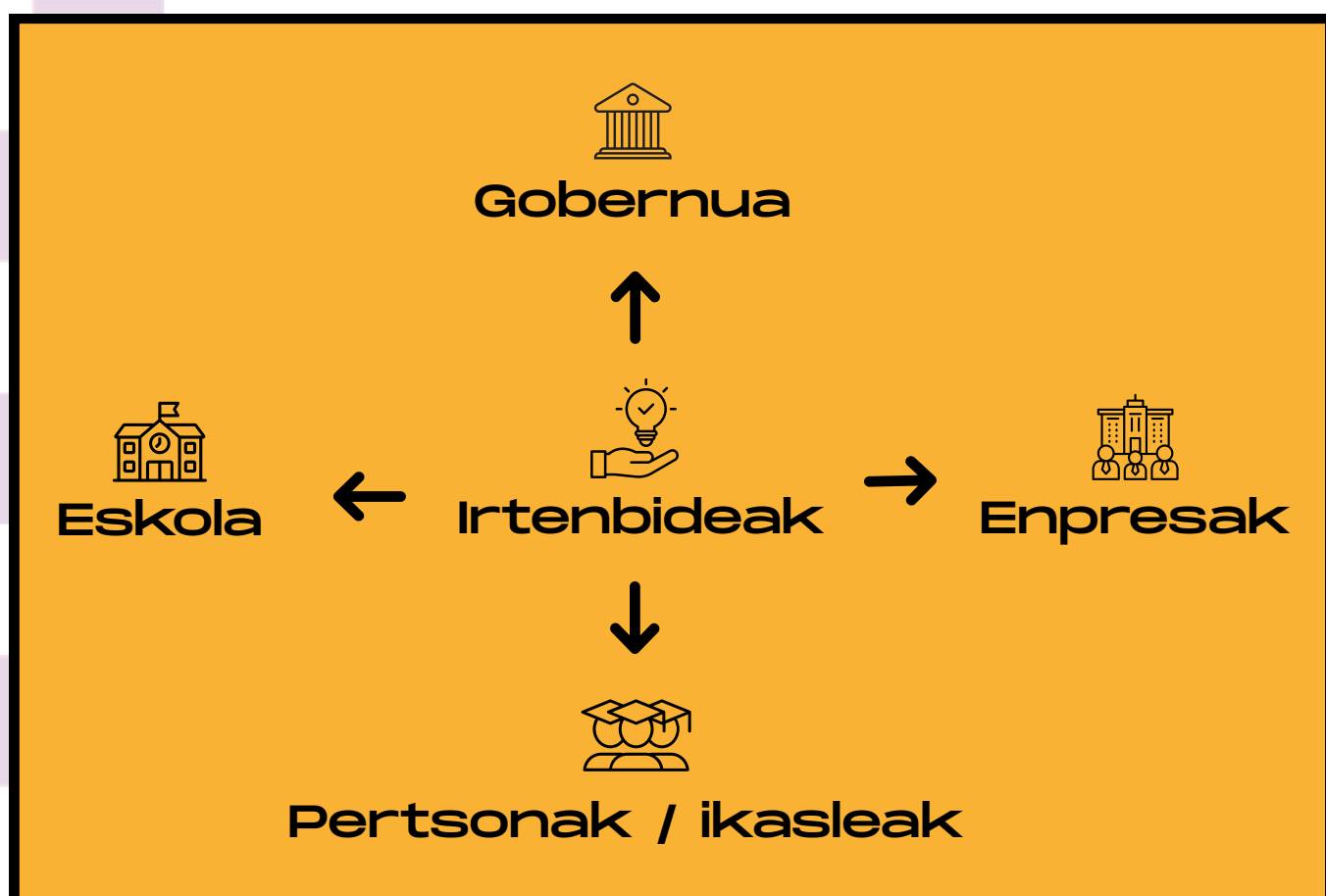
4 Profesional digital kualifikatuak

Garrantzitsua da teknologia ondo ulertzen duten pertsonak egotea, eta hauek ezagutza besteekin partekatzea. Horrek laguntzen du ingurune digitala hobeto erabiltzen eta kudeatzen.

3_Murritzeko aukerak

(Denbora: 15 minutu)

1. Aurreko taulan ateratako arrakala adibideetatik bat hartu eta banaka irtenbide bat idatzi.
2. Partekatu talde txikian eta egin irtenbideen zerrenda txiki bat. (saiatu arrakala mota ezberdinen irtenbideak izaten).
3. Sortu irtenbideen mapa talde handian. Partekatu taldeetan ateratako irtenbideak arloka eta osatu irtenbideen mapa arbelean. "Zer egin dezakegu (guk, eskolak, enpresek edo erakundeek) arrakala digitalak gutxitzeko?"

4_Zer ikasi dugu?

(Denbora: 10 minutu)

Frogatu gaur ikasitakoa
“Asmazank!” galdera-
erantzunen jolasaren bidez.
Jokatu “Arrakala digitala”
lehiaketan.

Iturria: Asmazank!

Jokatzeko esteka

Portfoliora gehitzeko

- Arrakala digitalak: definitu zure hitzekin, adibideak eman eta horien ondorioak aipatu.
- Irtenbideen Mapa (argazkia atera edo marraztu...).

Digitalak jabeak ditu?

Helburuak:

- Egungo sektore teknologikoan Big Tech-ek duten boterea ulertzea.
- Erabiltzaileek partekatzen dituzten datuen balioaz kontzientzia hartzea.
- Erabiltzaileen eskubide digitalak ezagutzea.
- Sarearen neutraltasunaren garrantzia ulertzea.

Edukiak:

- Big Tech
- Boterea
- Datuak
- Erabiltzaileen eskubide digitalak
- GDPR legea
- Sarearen neutraltasuna

Jarduerak

- 1.Zer dira Big Tech-ak? (Denbora: __10 minutu__)
- 2.Gure datuak, erraldoi teknologikoen aberastasuna (Denbora: __10 minutu__)
- 3.Erabiltzaileek eskubide digitalak ditugu? (Denbora: __10 minutu__)
- 4.Sarearen neutraltasuna da bidea (Denbora: __15 minutu__)
- 5.Zer ikasi dugu? (Denbora: __10 minutu__)

Hezitzailearentzako gomendioak:

Saio honetan bideoak ikusteko baliabideak beharko dira eta banaka eta taldeka egiteko ariketak planteatzen dira.

Digitalak jabeak ditu?

Argudiaketa curricularra

Jakintzagaia	Oinarrizko jakintzak (iradokizunak)	Konpetentzia espezifikoa	Ebaluazio-irizpideak eta loturak KD deskriptoreekin				
			KD 1	KD 2	KD 3	KD 4	KD 5
EUSKARA ETA LITERATURA	(3. mailan eta 4. mailan) Irakurketan modu autonomoan inplikatzeko estrategiak, eta irakurritako testuei buruz eta ira kurketari berari buruz gogoeta egiteko. Ahozko eta idatzizko elkarreragin informalerako estrategiak, testuinguru analogikoetan eta digitaletan estrategiak.	2			2.1		
		3		3.1 3.2			
		4	4.1				
		6	6.1	6.2		6.3	
MATEMATIKA	(3. mailan) Autorregulazio Zenbakien tamaina eguneroko bizitzako testuinguruetan. Interpretazio kritikoa. (4. mailan-A matematika) Bi aldagaien arteko erlazioa. (4. mailan-B matematika) Irudikapenak (enuntziatua, taula, grafikoa edo formula) zenbait testuingurutako problemen ebazpenean.	6					6.1

Digitalak jabeak ditu?

Argudiaketa curricularra

Jakintzagaia	Oinarrizko jakintzak (iradokizunak)	Konpetentzia espezifikoak	Ebaluazio-irizpideak eta loturak KD deskriptoreekin				
			KD 1	KD 2	KD 3	KD 4	KD 5
TEKNOLOGIA ETA DIGITALIZAZIOA	Teknologia berriak, ekonomia eta etika. Teknologia berrien etika eta aplikazioak.	7				7.2	
PENTSAMENDU AUTONOMOAREN ETA KRITIKOAREN GARAPENA	Argudiozko elkarriketan dauden elementuak: arrazoibideak, iritziak eta emozioak.	1				1.2	
GARAPEN PERTSONALARI ETA SOZIALARI APLIKATUTAKO FILOSOFIA	Problematika garaikideak: garapen teknologikoa Eztabaida etiko garaikideak.	6				6.1	

Saioaren garapena

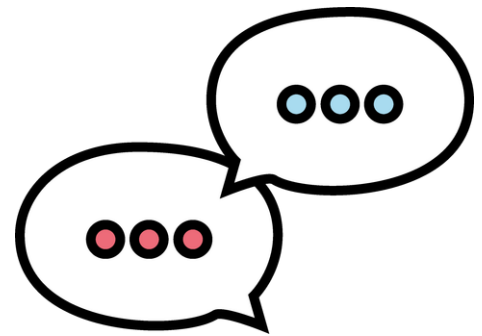
1_Zer dira Big Tech-ak?

(Denbora: 10 minutu)

1. Irakurri definizioa eta azpimarratu ideia garrantzitsuenak.

Big Tech (enpresa teknologiko handiak) gaur egungo teknologiaren, Interneten eta informazioaren sektorean mundu mailako nagusitasuna duten korporazio erraldoiak dira. Enpresa hauek eragin ekonomiko, sozial eta politiko izugarria dute eta beren negozioak hainbat arlotara hedatzen dituzte: hodeiko zerbitzuak, adimen artifiziala eta gailu elektronikoak. Enpresa nagusiak hauek dira (GAFAM akronimoarekin ezagunak): Google, Apple, Facebook, Amazon eta Microsoft.

**2. Eztabaidatu ondoko ikaskidearekin.
Ezagutzen dituzu enpresa horiek? erabiltzen
duzue haien tresnaren bat?**

1_Zer dira Big Tech-ak?

(Denbora: 10 minutu)

3. Ikusi ondorengo irudia. Bertan, Internet arloko 50 enpresa handienak biltzen dira. Zerbait deigarria egin zaizu? Herrialderen batek du nagusitasuna? Zergatik uste duzu dela hori?

4. Partekatu hausnarketa ondoko ikaskidearekin. Zer ondorio ateratzen duzue?

5. Eztabaida talde handira zabaldu. Hausnartu ondorengo baieztapenen inguruan. Ados zaude?

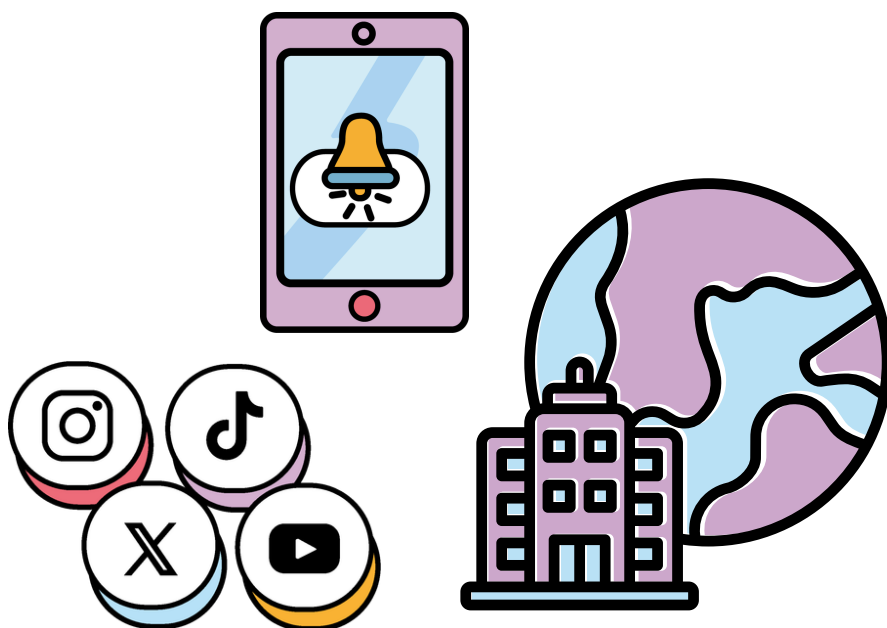
- 1.Munduko enpresa handien artean AEBetako enpresak dira nagusi. Horrek merkatuan herrialdeen arteko desoreka ekartzen du.
- 2.Erakunde pribatuak hainbesteko boterea edukitzeak, lege eta erakunde publikoen gainean haien interesen mesedetan eragina edukitzeko aukera ematen die.
- 3.Tresnen atzean dauden enpresak geroz eta handiagoak izan, erabiltzaileak orduan eta babesgabeago egongo dira.
- 4.Sare sozialak eta komunikazioa kontrolatzen dituzten enpresek (Meta, Alphabet...) erabiltzaileen datu asko pilatzen dituzte.
- 5.Herrialde batek enpresa teknologiko handiak izateak eragin politikoa eta ekonomikoa ematen dio munduan.
- 6.Plataforma handiak erabiltzen ditugunean, gure datuak eta ohiturak enpresa pribatuen esku uzten ditugu.
- 7.Enpresa handi gutxi batzuen esku egoteak lehia txikiagoa eta alternatiba gutxiago ekar ditzake.
- 8.Ranking honetan agertzen diren enpresa askok gure eguneroko bizitzan zuzenean eragiten dute.
- 9.Enpresa teknologiko handiek gure kontsumo-ohiturak baldintzatzen dituzte algoritmoen bidez.

2_Gure datuak, erraldoi teknologikoen aberastasuna

(Denbora: 10 minutu)

Multinazionalak eremu digital zabalen kontrola dute, bereziki, beren merkatu- eta finantza-ahalmenari esker, baina baita jabetza intelektual eta industrialaren eskubideen bidez ere. Erabiltzaileek enpresa horiek sortutako plataformetan partekatzen ditugun datuak eta horien balioak areagotzen du beraz, haien boterea. [1]

[1]. Iturria: <https://eu.wikipedia.org/wiki/GAFAM>

2_ Gure datuak, erraldoi teknologikoen aberastasuna

(Denbora: 10 minutu)

1. Zein tresna erabiltzen dituzu? Zure datuak erraldoi teknologikoen esku daude? Bete beheko taula lehenengo ariketako irudian agertzen diren 50 erraldoi teknologikoen artean erabiltzen dituzun tresna/markak kontutan hartuta.

	Enpresa/marka	Zertarako erabiltzen dut?	Erabilera maiztasuna	Zer datu partekatzen ditut?
Adib. Mugikorra	Iphone. Apple.	Komunikatzeko, entretenitzeko, informazioa bilatzeko...	Egunero	Datu pertsonalak, kontaktuak, irudiak, kokapena...

2. Partekatu taula ondoko ikaskidearekin. Enpresa erraldoien tresna asko erabiltzen dituzue? Tresna horiek zuen egunerokoan eragina dute? Zein datu partekatzen dituzue plataforma horietan?

3_Erabiltzaileek eskubide digitalak ditugu?

(Denbora: 10 minutu)

Ikusi dugu enpresa pribatuek duten boterea handia dela eta haiek eragin zuzena dutela erabiltzaileengan. Erakunde publikoek ere, ordea, badute beren erantzukizuna. Merkatua erregulatu eta erabiltzailea babesteko legeak egin badaude. Hauek erabiltzaileen eskubide digitalak biltzen ditu.

1. Ezagutu dezagun zein eskubide ditugun erabiltzaile moduan. Ikusi “Zeintzuk dira nire eskubide digitalak?” bideoa (02:45era arte). Zerrendatu eskubide digitalak:

- 1 _____
- 2 _____
- 3 _____
- 4 _____
- 5 _____
- 6 _____
- 7 _____

- Aukeratu deigarriena egin zaizuna. Bilatu horren inguruko informazioa Interneten eta egin ahozko azalpen labur bat gako garrantzitsuenekin ondoko ikaskideari.
- Eztabaidatu: ezagunak zenituen eskubide horiek? Betetzen direla uste duzu? Zer botatzen duzu faltan zure eguneroko erabileran eskubideak bete daitezen?
- Partekatu hausnarketak talde handian.

3 _ Erabiltzaileek eskubide digitalak ditugu?

(Denbora: 10 minutu)

2. Herrialde guztiek jarrera bera al dute? Jarraitu bideoa ikusten amaierara arte. Jarri binaka edo talde txikietan eta erantzun ondoko galdera hauei:

- 1.Herrialdeen artean ezberdintasunik dago:
- 2.Non dago erabiltzaileentzat “askatasun” gehiago?
- 3.Non dago erabiltzaileentzat “babes” gehiago?
- 4.Non dago gobernuen aldetik kontrol handiagoa? Eta txikiagoa?
- 5.Sistemaren bat bereziki deigarria egin zaizu?

3. Hausnartu talde handian:

Zer ekar dezake gobernuaren interbentzionismoak erabiltzaileentzat? Zer gerta liteke merkatua guztiz librea balitz? Zure ustez erabiltzaileak ze rol du guzti honetan.

4_Sarearen neutraltasuna da bidea

(Denbora: 15 minutu)

Ikusi dugu enpresa pribatu erraldoien botereak eta gobernu interbentzionisten botereak ere erabiltzaileen babeserako arazoak ekar ditzaketela. Zein da orduan gakoa?

Sarearen neutraltasuna

1. Irakurri definizioa banaka eta azpimarratu ideia garrantzitsuenak.

Sare-neutraltasuna da erabiltzaileek Interneten dituzten eskubideak bermatzea bilatzen duen printzipioa. Zentzu horretan, erabiltzaileek edozein eduki, aplikazio edota zerbitzurako atzipena izatea bilatzen du, beti ere gobernu, enpresa edo administrazioen zentsurarik gabe, baita hornitzaileen filtratze, blokeatze, birbidaltze edo faboratzerik gabe ere.

Printzipio honen arabera, nabigatzaile edota operadore batek ezin dizkio sekula sareko eduki zehatz bati trabak jarri, ezta zerbitzu bati fabore-traturik eskaini beste batzuen kalterako. Neutraltasuna babestea ezinbestekoa da Internet aske eta ireki bat lortzeko; izan ere, horren aurka joateak zerbitzu eta webgune berrien hazkuntza oztopa lezake eta aldi berean, monopolioa indartuko luke.[1]

[1] Iturria: [Wikipedia](#)

2. Jarri binaka eta hitz egin elkarren artean. Ulertu duzue definizioa? Saiatu sare-neutraltasunaren adibide bat idazten bikoteka.

4_Sarearen neutraltasuna da bidea

(Denbora: 15 minutu)

3. Uler dezagun zer gerta daitekeen sare-neutraltasunik ez badago. Irakurri egoera banaka.

Neutraltasun printzipiorik gabeko modelo batean, Internet hornitzaileek erabaki ahal izango dute sare bidez erabiltzen diren zerbitzu ezberdinei abiadura ezberdinak ezartzea hornitzaileen beraien interesen arabera edo zerbitzu emailak ordaintzeko prest daudenaren arabera. [1].

Adibidez:

- Zure operadoreak TikTok “doan” uzten du, baina YouTube erabiltzeak datuak gastatzen ditu. Zer gertatuko litzateke? Jende askok TikTok gehiago erabiliko luke, ez derrigor hobea delako, baizik eta merkeago delako.
- Hornitzaileak akordio ekonomikoa du Amazonekin eta abiadura azkarra bermatzen du. Tokiko denda txikien plataforma eta webguneak aldiz, motelago doaz. Ondorioz, denda txikiek salmentak galduko dituzte.

[1]. Iturria: [Argia](#)

4_Sarearen neutraltasuna da bidea

(Denbora: 15 minutu)

4. Bete ondoko taula binaka.

Egoera	Sare neutrala errespetatzen da? (BAI/EZ)	Nor ateratzen da irabazten?	Nor ateratzen da galtzen?	Zer ondorio izan dezake?
TikTok-ek ez du daturik gastatzen baina YouTubek bai				
Netflix oso azkar doa baina Twitch motel				
Operadore batek online joko batzuk lehenesten ditu				
Spotify doakoa da datuetan baina beste musika app-ak ez				
Online denda handiak azkarrago kargatzen dira				
Webgune batzuk blokeatzen edo moteltzen dira				
Nerabe batek arazoak ditu lagunekin. ChatGPTri galdetzen dio...				

5. Osatu esaldia:

"Sarearen neutraltasuna garrantzitsua da, zeren eta

"

6. Partekatu esaldiak talde handian.

5_Zer ikasi dugu?

(Denbora: 10 minutu)

1. Idatzi manifestu bat talde handian partekatutako esaldiak eta gaurko saioan ikasitakoa oinarri hartuta:

“Guk uste dugu...” internetek _____ izan behar duela, plataforma guztiek _____, eta erabiltzaileok _____.

“Horregatik...” defendatzen dugu _____.

Portfoliora gehitzeko

- Manifestua.
- Zure iritzia eskubide digitalak ezagutu eta sarearen neutraltasunaren garrantzia azalduz audio batean (gehienez minutu bat).

Sakontzeko...

Splinternet: <https://eu.wikipedia.org/wiki/Splinternet>

Sare-neutraltasuna: <https://zientzia.eus/artikuluak/sarearen-neutraltasunari-erasoak/>